

II ОКУПАЦИЈА ЗЕМЉЕ И ПРИПРЕМЕ ЗА УСТАНАК

ОДЈЕК ДВАДЕСЕТ СЕДМОГ МАРТА И АПРИАСКОГ РАТА

Почетком 1941. године све више се осећало приближавање рата. Све више људи позивано је на војну вежбу. Преносиле су се вести о укључивању Југославије у Тројни пакт. Кнез Павле и профашистичка влада Цветковић-Мачек водили су земљу у наручје Немачке и Италије. Партија је благовремено упозоравала масе на ту нову, срамотну опасност. У мартовском прогласу ПК КПЈ за Србију, гшред осталог, стајало је да »данашња влада спрема издају«, да »за неки дан треба да се потпише Тројни пакт који значи сигурну и срамотну смрт нашој држави, нашој слободи и нашем народу«, да »по први пут у нашој историји треба да клекнемо пред тиранима, да на коленима потонемо у безчашће и ропство«, да »нећемо Тројни пакт« и да би требало да дамо »све за част и слободу«, а »част и слободу ни за шта«.

Двадесет петог марта краљевска влада је потписала у Бечу споразум о приступању Југославије силама Осовине, а ујутру 27. марта Радио-Београд је објавио вест да је у току ноћи група официра, са Душаном Симовићем на челу, извршила државни удар, свргла намесништво и Цветковићеву владу и прогласила малолетног Петра Карађорђевића за краља. Неки радници с Уба, из Обреновца и Умке, као и један број људи из села, оставили су посао и похитали у Београд да се придруже поворци Београђана и манифестују своје расположење. Други су се истог дана окупили у својим среским местима и у повор-

кама демонстраната клицалн »Боље рат него пакт!«, »Боље гроб него роб!«, »Доле фашизам!«, »Доле Хитлер и Мусолини!«, »Живео Совјетски Савез!«, »Живела народна влада!«.

Партијска организација Уба одмах је одржала састанак на коме је решила да позове грађане Уба и околине да изађу на улице. Манифестантима у граду придружили су се и сељаци. Пред хотелом »Златибор« одржан је збор на коме су говорили Светислав Пуја Пандуровић и Драган Раковић, чланови Среског повереништва Партије, затим стари раднички првак Чеда Тодоровић и Душан Марјановић, кафеџија.¹ Полиција није интервенисала. После збора поворка је кренула главном улицом, предвођена комунистима и скојевцима. Свештеник из Уба Милорад Миливојевић пришао је Чеди Тодоровићу и честитао му на одржаном говору.

У поподневним часовима, када су се вратили са манифестација из Београда, један број омладинаца из Обреновца позвао је већ окупљене људе са улица и испред кафана да заједно продефилују кроз варош. Кренули су са заставама. Поворка се увеличавала, док се полиција збуњено склањала. Клицали су новој влади Душана Симовића и узвикивали пароле које раније нису смели јавно изказати: »Живео савез са Совјетским Савезом«, »Живела слобода«, »Боље гроб него роб!«. Лица свих учесника су била озарена и насмејана. Старији су све то посматрали и већином одобравали. Међу њима је било и појединаца који су шапатам добацивали:

- Ово неће бити добро! Хитлер и фашизам ће нам се осветити! Јака је то сила!

Надјачали су их све нови и нови повици радости и жеље да се не поврати старо.

Драгослав Димитријевић Бели у својим сећањима то описује овако:

»Одушевљење је било огромно. По селима Посавине (Умка) то се претварало у народно весеље. Први пут после двадесет година кундачења, хапшења и прогањања, комунисти су јавно, заједно са грађанима и сељацима иступали узвикујући: Живео Совјетски Савез! Живела

¹ П. Петковић, *Тамнава у НОБ*, стр. 82.

КПЈ! Живео друг Стаљин! Хоћемо пакт са СССР! Доле Хитлер! Доле фашизам! Доле влада Цветковић-Мачек! ... У Бањевцу је дошло и до сукоба активиста са профашистичким и монархофашистичким елементима, који су тражили интервенцију жандара, али се ови нису усудили да интервенишу».²

Бучно и радосно је било у Умци, Остружници, Железнику, Сремчици...

Крајем марта одржана су среска партијска саветовања у Убу и Обреновцу на којима је анализирана настала ситуација, постављени задаци и захтевано од комуниста неопходно јединство у борби против евентуалне фашистичке најезде. Као основа делатности служио је проглас Покрајинског комитета КПЈ за Србију у којем се, поред осталог, каже:

»Сада је главно: очувати нашој земљи мир, што је једино могуће у наслону на Совјетски Савез. ... Нек не престану наше демонстрације све док се не оствари оно за што се читав народ борио и бори... Демократске слободе за народне масе».³

Првих дана априла 1941. растуран је проглас ЦК КПЈ од 30. марта 1941. у коме су формулисани захтеви народа: укидање свих ванредних закона и давање народима Југославије њихових демократских права и слобода, слобода синдикалног и политичког организовања, амнестија свих политичких затвореника, укидање концентрационих логора, мобилизација за одбрану земље и чишћење државног и војног апарата од петоколонаша и других туђих агената. У тумачењу и растурању прогласа, поред чланова КПЈ и СКОЈ, учествовао је и шири круг људи, нарочито младих, који су тражили излаз у одбрани земље и веровали Комунистичкој партији која им је износила истину и отварала перспективу.

Вршена је убрзана мобилизација војних обвезника. Земљорадници који су служили војску у коњичким јединицама полазили су из својих кућа са личном опремом и коњем. Растанци у сеоским двориштима били су ратници, без суза. Очеви су поручивали синовима:

² Драгослав Димитријевић Бели, *Београдска Посавина у НОП 1941*, Годишњак града Београда, књ. IX-X, 1962-1963, стр. 595.

³ *Преглед историје Савеза комуниста Југославије*, Београд, 1963, стр. 308.

- Ако непријатељски војници осете да сте борбени, сложни, постојани - неће надирати као руља и њима је живот драг.

Шестог априла 1941, без објаве рата, почео је напад на Југославију. Фашистичке дивизије су прешле у концентрично наступање готово на свим југословенским границама. Вест о брзом продору окупаторских трупа и поразу краљевске југословенске војске изазвала је код људи тегобна расположења и тугу због губљења независности и слободе. То је и разумљиво, јер је Посаво-тамнава дуго била под турском окупацијом. И млади и стари су знали за буне против дахија, за I и II српски устанак, за ослободилачке ратове у којима су њихови преци бранили слободу и независност. Свежа су била сећања на погинуле ратнике из Првог светског рата. Старији су веровали да ће се и њихови синови и унуци мушки одупрети јачем противнику. Родољубиви ратници помињали су својим синовима борбе из првог светског рата, наводећи церску и колубарску битку, тегобан пут преко Албаније и солунски фронт.

Комунисти и скојевци који нису били у војсци кренули су по директиви Партије да се јаве војним командама као добровољци. Тако је 9. априла ујутру из Уба ка Ваљеву кренула група од око 400 омладинаца, која је заједно са приспелом омладином Београда и Обреновца, организовала колону од око 2.000 људи. Сви ови млади људи су се надали да ће у Ваљеву добити униформу и оружје и постати војници који ће бранити своју земљу.⁴ Између Словца и Ваљева митраљирали су их немачки авиони. Прво разочарење добровољци су доживели у Ваљеву. Уместо оружја и опреме, речено им је да крену за Ужице. Сутрадан, 10. априла, кренули су, али после два дана путовања били су враћени кућама. Речено им је да не могу добити оружје, а да ће војска бранити земљу.

Један број младића из села среза Посавског (Умка), а нарочито из Баћевца, пријавио се Команди Коњичке бригаде краљеве гарде и водио разговор са њеним командантом, бригадним генералом Милутином Жупањевцем да их прими у своју јединицу. Он то није прихватио. Та

⁴ П. Петковић, *Тамнава у НОБ*, стр. 83.

бригада је 14. априла бацила оружје и војну опрему око друма Липовачка шума - Степојевац. Омладинци, комунисти и родољуби скупили су то оружје и крили га до почетка устанка.⁵

Официри и војници су били збуњени брзим продором окупатора и вршљањем петоколониша. Немачке моторизоване колоне продирале су друмовима. Делови немачког 46. корпуса ушли су тенковима 14. априла у Умку, Обреновац и Уб. У сеоске куће су свраћали обезглављени краљевски војници из разних крајева Југославије, тражили воду и хлеб и са сетом причали о издаји и наређењу да баце оружје. У том општем расулу и дезорганизацији, по повратку војника својим кућама, причало се и о понеком отпору патриотски расположених официра и војника, али највише о масовној предаји без отпора и распаду Краљевине Југославије. Има више записаних дирљивих разговора између војника који су се вратили и укућана који нису веровали да су се тако брзо предали.

ПРИПРЕМЕ ЗА ОРУЖАНУ БОРБУ

Пораз у априлском рату, брза окупација и распарчавање Југославије изненадили су комунисте и све прогресивне снаге у земљи, иако су знали да режим није способан за јачи отпор и да је подривен петом колоном. Већ у краткотрајном априлском рату Партија се оријентисала на организовање борбе против окупатора и његових слугу. На седници у Загребу, 10. априла 1941. године, Политбиро ЦК КПЈ је одлучио: да се већи број чланова ЦК пробије у Босну, Црну Гору, Србију и Словенију ради припремања оружаног устанка; да се образује Војни комитет с другом Титом на челу као војно руководство устанка и да се седиште Политбироа ЦК КПЈ премести из Загреба у Београд. Истовремено је указао на значај организационог јединства Партије, на задатак комуниста да не допусте да падну у заробљеништво и да скривају оружје. После овог састанка ЦК КПЈ се обратио прогласом југословенским народима (15. априла), у коме је ука-

⁵ Изјава Миљивоја Катића дата аутору.

зао на катастрофу која је задесила земљу услед напада фашистичких сила, осудио стварање усташке Независне Државе Хрватске, дао пуну морално-политичку подршку припадницима југословенске војске који пружају отпор агресору, осудио издају, распиривање шовинизма и бра-тоубилачке борбе, указао на могућност оружане борбе у новим условима, отварајући перспективу стварања нове, независне, слободне, братске југословенске заједнице.⁶

Већ 18. априла у Београду се окупио и Биро ПК КПЈ за Србију и одмах почео да обнавља везе са организацијама и руководством на терену. Њихова активност про-дире до Посавине и Тамнаве.

На подручју ова три среза окупатор је одмах успос-тавио систем своје владавине. Заводећи »ред и мир«, оку-пациона власт је увела и систем реквизиције пољоприв-редних производа. Окупатор је у овим срезовима у другој половини априла све Јевреје (одрасле и децу) обележио жутим тракама, а касније жутим звездама. Њихов поло-жај све више погоршаван, а у току маја и јуна 1941. сви су похапшени и отерани у логоре, где је огромна већина мучки поубијана. Малтретирање и прогон Цигана започе-то је такође у априлу, али су они успели, уз помоћ ути-цајних Срба, да привремено избегну уништење.

Покрајински комитет КПЈ за Србију извршио је сре-дином априла промене у Среском повереништву КПЈ Об-реновац. Повукао је дотадашњег секретара Среског пове-реништва, Драгог Живковића Гагу, на рад у Окружни комитет КПЈ Београд. Полицији је била позната његова активност и зато га је ПК преместио из Обреновца. За секретара Среског повереништва упућен је из Београда Раде Тадић, који је добио запослење као трговачки по-моћник код Милосава Јовановића Пулајице, члана КПЈ, трговца из Обреновца. За организационог секретара из Београда је упућен Бора Ршрић Борђевић и запослен као кројачки радник код Милорада Радовановића, кројача из Обреновца, такође члана КПЈ.

Почетком маја 1941. године у селу Брескви, недалеко од Обреновца, одржан је састанак скоро свих чланова Партије из срезова Обреновац и Умка. На скупу је гово-

⁶ Зборник, том V, књ. 1, док. 1.

рио Бора Марковић, секретар Окружног комитета КПШ за Београд. Он је објаснио узроке капитулације Краљевске југословенске војске и подвукао да не треба кривити народ ни једне националности, већ буржоаски систем и снажну Хитлерову војску и њихову коалицију. Говорио је и о потреби припрема за оружани устанак и образложио акцију прикупљања оружја, организовања санитарских курсева за девојке и тумачења народу међународне и унутрашње ситуације. Комунисти су постављали питања: Како је и зашто подељена Југославија? Како се понашају разне политичке странке и њихови изабраници? Зашто се окупатор ослонио на стари апарат полиције и власти, односно зашто им они служе?⁷

Убрзо је у Забрежју у кући Ивана Богдановића одржан састанак са секретарима партијских ћелија где је реферисано о акцији сакупљања оружја и расположењу људи за борбу против окупатора. Највише оружја су прикупили чланови КПЈ у Забрежју. Ево шта о томе Милан Марковић, касније, у својој изјави каже:

»Наша организација је бројала девет чланова. Секретар је био Иван Богдановић. Одмах после расула војске Краљевине Југославије, упали смо у магацин Речне морнарице у нашем месту, крај обале Саве. Узели смо два тешка митраљеза «шварц-лозе», два пушкомитраљеза, око 50 пушака, доста бомби и муниције и све то подмазали и сакрили у реци Сави. Све то оружје је спашено и предато Посавском партизанском одреду«.⁸

Доста оружја прикупили су чланови КПЈ у Дражевцу, Конатицама, Баћевцу и Стублинама, а и у осталим местима прикупљена је по нека пушка. На састанку је закључено да се ова акција настави у највећој тајности. Закључено је и да код људи постоји бојазан да велике силе и репресалија, али да, ипак, већина види једини излаз у оружаном борби.

Крајем априла 1941. секретар Окружног комитета КПЈ Ваљево, Милосав Милосављевић, одржао је састанак са секретаром Среског повереништва КПЈ Уб, Андријом Мазињанином и пошто се упознао са стањем у том срезу,

⁷ Бора Марковић, према сећањима учесника.

⁸ Изјава Милана Марковића, дата аутору.

пренео је задатке постављене на састанку ваљевског Округног комитета. После тога Мазињанин је одржао проширени састанак Среског повереништва и присутне упознао са ситуацијом и задацима који су стајали пред комунистима и скојељцима. Том приликом извршена је подела терена и сваки члан Повереништва је задужен за једно или више села. Чланови повереништва су по селима прво разговарали са члановима Партије и СКОЈ-а, а онда одржали и шире састанке са симпатизерима и поверљивим сељацима. Састанци су држани у шумарцима или у добро обезбеђеним кућама. На њима је говорено о прикупљању оружја и припремама за оружану борбу.

Оба среска комитета (већ се употребљавао тај термин) и партијске ћелије добили су већи број примерака Првомајског прогласа ЦК КПЈ, у којем је писало:

»Као што је Комунистичка партија до сада стајала у првим редовима народне борбе, тако ће од сада још упорније организовати и водити борбу народа против окупатора и њихових слугу у земљи, против расприревања националне мржње, за братство народа Југославије и свих народа на Балкану, против израбљивања радних народа, за бољу и срећнију будућност.

Радници, сељаци, грађани - сви родољубиви елементи!

На окуп! У овим судбоносним данима потребно је ујединити све снаге у борби за ваш опстанак... Устрајте у борби у коју вас позива и коју води авангарда радничке класе - Комунистичка партија Југославије«.⁹

Радни људи Посавине и Тамнаве читали су проглас и показивали га својим рођацима и пријатељима.

Цео мај и јуни 1941. протекли су у тумачењу линије КПЈ, у илегалном састајању чланова КПЈ и скојеваца и одржавању састанака са симпатизерима и родољубима који су показивали интересовање за стање у земљи и свету. Најмасовнији састанци су одржани у Бањанима, Кожуару, Такову, Обреновцу, Забрежју, Стублинама, Дражевцу, Конатицама, Сремчици. У Стублинама је било присутно 80 лица, а говорили су Бора Марковић и Раде Тадић. У Љубинићу је говорио Раде Тадић пред 40 људи,

⁹ Архив ЦК СКЈ, 1941/18.

у Бањанима Андрија Мазивићанин, у Такову Светислав Пандуровић, у Стубленици Богољуб Танасијевић, у Конатицама Миладин Петровић, а у Дражевцу Миливоје Манић Албанта. Слично је било и у осталим селима.

На тим ширим састанцима одобраване су акције комуниста. Било је, међутим, људи који су се слагали са припремама за борбу против окупатора, али нису прихватили оцену о издаји краља и владе. Они су се надали да ће можда од њих, из Лондона, доћи позив за устанак и борбу против окупатора. Плашили су се и репресалија које је наговештавао окупатор преко квислиншких средњих начелстава и општина. Ипак, ни један од ових скупова није пријављен полицији, нити жандарима.

Организационо и бројно сређивање и јачање организација КПЈ и СКОЈ-а у овим срезовима брже се одвијало непосредно уочи устанка (април, мај, јуни). Томе су допринели чешћи контакти окружних комитета КПЈ Ваљева и Београда са средњим комитетима и већа дисциплина и мобилисаност комуниста и скојеваца. Важну улогу су имали и искуснији комунисти, који су по директиви Партије били упућени из Београда у свој родни крај.

Тих дана у селу Каленић (Уб) живели су Душан Даниловић, кројачки радник и његова супруга Јудита Аларгић, текстилна радница, чланови КПЈ, активисти синдикалног и штрајкачког покрета у Новом Саду и Београду. Њихово политичко деловање осећало се и у суседним селима, Радљеву и Малом Борку. У Такову је деловао Светислав Пуја Пандуровић, студент, а у Врелу је живео и радио Јова Чанић, такође студент, члан КПЈ. У Бањане је повремено из Београда долазио Милорад Ашковић, секретар партијске ћелије у Привредно-аграрној банци, дугогодишњи функционер Савеза банкарских, осигуравајућих, трговачких и индустријских чиновника Југославије и добар познавалац марксизма-лењинизма. Поред позитивног утицаја на рад партијске ћелије у Бањанима, он је одржавао и везе са лекарима Слободаном Станковићем и његовом супругом Секом.

У самом Убу налазило се више утицајних комуниста, не само оних из Средњег комитета. Пред устанак, комунисти и скојевци, распитивали су се за судбину свога

мештанина Димитрија Котуровића,¹⁰ који је отишао да се бори у редовима Шпанске републиканске војске. Очекивали су да ће се и он вратити и с њима кренути у предстојећу борбу.

У тамнавском срезу, на пример у Кожуару, Каленићу, Калиновцу, било је и имућнијих сељака чланова КПЈ, који су имали значајну улогу и утицај у припреми устанка. Комунисти су се тих дана присећали контаката које су имали са члановима ПК КПЈ за Србију, помињали су и сусрете са члановима ОК КПЈ Ваљево, Милошем Пантићем, Милом Милатиновићем, Миланом Китановићем и Ристом Михаиловићем, који су имали значајан утицај у овом крају.

Комунисти Обреновца и Умке познавали су и Александра Ранковића Леку, који се, као члан Политбироа ЦК КПЈ и секретар ПК КПЈ за Србију, интересовао за стање Партије и СКОЈ-а у свом крају. Одржавао је и личне контакте са неким од њих. Ево шта је о томе касније Живан Лончаревић написао:

»Ранковић је још 1937. године долазио у своје село Дражевац где сам радио као опанчарски радник. Причао ми је о мучењу на робији. Задужио ме је да се вратим у Обреновац и да се реактивирам у синдикату Урса. Помињао ми је поједине људе са којима је прекинута веза«.¹¹

Ранковић се састајао и са Владом Аксентијевићем и Драгим Живковићем, а највише са Младеном Пантићем, кројачким радником из Обреновца,¹² који је после издр-

¹⁰ Димитрије Котуровић Кот, рођен 1911. у Убу, металски радник, члан СКОЈ-а од 1927, члан КПЈ од 1930. Пре одласка у Шпанију, долазио у Уб и одржавао контакт са појединим члановима КПЈ и СКОЈ-а. Погинуо априла 1944. године као комуниста и командант јединице Француског покрета отпора у Марсељу, а посмртно му Французи доделили чин пуковника Француске армије. Једна улица у Марсељу носи његово име. »Борба« од 20. 11. 1944. преноси шта о њему тих дана пише један марсељски лист: »Херојски живот Димитрија Котуровића Кота - он је за нас пример борца пониклог из народа. За своје другове Кот није нестао. Он је у нама свим оним чему нас је научио. Другови из Котове чете, будите достојни нашег великог покојника! Другови Француски партизани, Кот, син великог народа Маршала Тита, чини нам част«.

¹¹ Сећање Живана Лончаревића написано 1960. године. Оригинал у архиви аутора.

¹² Умро је 30. априла 1941. године и сахрањен је у Дражевцу. После рата породица Младена Пантића из Дражевца, предала је Музеју Обреновца (који је тада постојао) поједине бројеве листа »Пролетер«, »Комунист«, »Глас радног народа« и неке летке и књиге.

жане робнје (због илегалног рада у Партији) оболео на плућима.

Почетком окупације, три члана КПЈ из Обреновца, обратили су се Милу Манићу Албанци и питали за судбину шпанског борца Александра Јовановића. Албанта им је одговорио да је отишао у Београд да ради, постао члан КПЈ и учествовао у интернационалним бригаама у шпанском грађанском рату, али се не зна да ли ће се вратити.¹³

У Забрежју је често боравио Бора Марковић, браварски радник, секретар Окружног комитета КПЈ Београд, са својом супругом Надом, текстилном радницом, активистом Синдиката у Београду и чланом КПЈ од 1940. године, док је Милисав Мића Борић деловао у свом селу Вранићу (Умка), а Богдан Јаковљевић, студент технике, уживао је поверење у свом селу Вукићевици, где је радио са Жиком Столићем, обућаром из Обреновца.

Средином априла 1941. године упућена је из Београда са својим мужем Дара Поповић Тадић, члан КПЈ, приватни намештеник. Она је активирала рад са женама и отклањала секташтво према женској омладини, која се већ од раније истицала у појединим акцијама. Формирала је и два-три актива СКОЈ-а у које су примљене омладинке Јела Благојевић, Лепа Грујић, Вера Коцевић и Мила Ранђић. Оне су помагале Поповићевој у организовању санитетских курсева за пружање прве помоћи. Полазнице курсева у Обреновцу су биле Братислава Адамовић, Јела Благојевић, Јелка Блажевић, Лепа Грујић, Нада Павловић, Мила Ранђић, Дана Станојчић, Динка Станимиров, Слободанка Николић, Мира Пенчић и др., а у Забрежју Лепосава и Нада Бабић, Драгица, Перка и Живанка Сека Вићентијевић, Лепа Марковић и још неколико скојевки чија имена нису утврђена.¹⁴

Дара Поповић Тадић је одржавала посебне везе са женама у Обреновцу, симпатизерима КПЈ. Међу њима су биле Радмила Јовановић Кека, Криста Нинковић, Анка

¹³ Александар Јовановић, рођен 1914. у Обреновцу, радник, отишао из Југославије у Шпанију 1946. погинуо априла 1938. на Арагонском фронту (*Шпанија*, Београд, 1971, стр. 530).

¹⁴ *Жене Србије у НОБ*, Београд, 1975, стр. 189, 190.

Манић, Зора Бурић, Смиља Игњић, Евица Селенић Бела, Косара Карић, Загорка Станојчић и друге. Свима њима она је објашњавала узроке капитулације југословенске војске, линију КШ и неминовност оружане борбе.

У Убу су, такође, организовани краћи санитарски курсеви ирве помоћи које су похаћале Милица Бихондић, Љубица Мазинанин, Милица Ребавка, Софија Мушицки, Милена Ситарница, Драгица и Даница Милићевић, Смиља Грбић Паунковић, Анка Васић, Вука Мирковић и многе друге.

У Умци су се истицале у раду на припремама за устанак Лзубинка Дикић, текстилна радница, члан КПЈ, Радмила Јовановић Станојловић, херихтерска радница, сестре Драгослава, Ленка, Мирослава и Радојка Живковић, Златица Милуновић, Марија Курчић, Нада Јевремовић, Милица Илић, Ковиљка Димитријевић, Јелена Јанковић и омладинка Иконија Живковић.¹⁵

Окупатор и постојећи полицијски апарат запазили су рад комуниста и скојеваца у овом крају. Видели су исписане паролe на зградама: »Смрт окупатору«, »Смрт фашизму«, »Доле Хитлер и његове слуге«. До руку су им дошли и поједини прогласи. Срески начелници у Убу, Умци и Обреновцу одржали су средином јуна састанке са председницима општина и »вићенијим грађанима«. Речено им је да обратe пажњу на учестала кретања комуниста, на њихова састајања, договарања и да »пријаве све што чују и виде, јер према окупатору треба бити лојалан, пријатељски расположен уколико желимо сачувати народ, поредак и мирно живљење«.¹⁶

Двадесет другог јуна 1941. године Хитлерова Немачка је напала Совјетски Савез. Сви прогресивни људи су осетили да је то прекретница у другом светском рату, јер су се изменили односи снага, ток догађаја и сам карактер рата. Већина људи је веровала да ће Хитлер убрзо доживети пораз на Истоку. Отварале су се и перспективе оружане борбе у Југославији,

Политбиро ЦК КПЈ са Јосипом Брозом Титом на челу хитно је одржао састанак у Молеровој улици бр. 43

¹⁵ Исто, стр. 193, 194.

¹⁶ Сећања појединих председника општина из тог времена дата у разговорима са члановима среских комитета јануара 1945. год.

у Београду, у стану банкарског чиновника Воје Мрчарице, и том приликом разматрао је ситуацију створену немачким нападом на СССР. Закључено је да је потребно позвати народ на оружану борбу против окупатора.

Истог дана је написан проглас ЦК КПЈ у коме је дата оцена немачког напада на Совјетски Савез, а свим родољубима и комунистима у земљи наложено је да неодложно крену у борбу против окупатора. Овај проглас штампан је у илегалној штампарији ПК КПЈ за Србију у Београду. У њему је стајало:

»Ви који стећете под окупаторском чизмом, сви ви који љубите слободу и независност, који нећете фашистичког ропства, знајте да је куцнуо час вашег скорог ослобођења од фашистичких освајача.

Не дајте се завести разним домаћим реакционарима који су у служби фашистичких бандита. Ваше место јесте у борбеним редовима радничке класе, која се бори за вашу истинску слободу и независност...

Комунисти Југославије! Не оклевајте ни тренутка већ се хитно спремајте за ту тешку борбу. Сместа прилагодите своје организације и њихов рад за тај последњи бој. Предузмите све да чим боље осигурате наше драгоцене кадрове који су нам данас више него икад потребни у тој борби. Организујте радне масе и предајте им ваше тешко стечено искуство. Станите на чело радних и национално угњетених маса и водите их у борбу против фашистичких тлачитеља наших народа. Одважност, дисциплина и хладнокрвност нека влада међу нама, јер ви морате тиме дати пример другима. Извршите своју дужност авангарде радничке класе Југославије. Напред у последњи и одлучни бој за слободу и срећу човечанства!¹⁷

У борбу против окупатора! - такав је био одговор народа Југославије и њихове Комунистичке партије у тренутку напада Немаца на СССР, такав је био одговор и родољубивих људи ваљевске и београдске Посавине и Тамнаве.

Секретаријат Покрајинског комитета КПЈ за Србију одржао је 23. јуна састанак у Београду у Шуматовачкој

¹⁷ Проглас ЦК КПЈ поводом напада фашистичке Немачке на Совјетски Савез, *Зборник*, том, I, књ. 1, стр. 16. и 17.

улици број 30. Састаику су ирисуствовали Александар Ранковић, Спасенија Бабовић Цана, Вукица Митровић, Лзубинка Милосављевић (секретар ПК СКОЈ-а), Милован Билас, Благоје Нешковић, Мома Марковић и Милош Матијевић Мрша. Том приликом Покрајински комитет је до-нео одлуку о непосредном оранизовању оружаних акција против окупатора у Србији. Решено је да се у све округе упуте партијски инструктори, да се читава партијска организација у Србији стави у мобилно стање и да се упуту проглас народу Србије с позивом за оружану борбу против окупатора. Овај проглас је убрзо састављен и почетком јула штампан. У њему, поред осталог, пише:

»Српски народе!... Непријатељ свуда пружа своју отровну жаоку; он хоће да посеје мржњу међу народима. Његово гесло је: завади па владај, а наше: братство с народима у борби против окупатора и њихових слугу. Српски народе, ти који си у својој историји, у својој борби знао да презреш и казниш издајнице, буди данас немило-срдан према свим прљавим нитковима, проданим националном непријатељу, који су у рату издали нашу земљу... Сви као један у борбу против окупатора. Свим силама, свим средствима слабите његову снагу ради наше будућности, наше слободе«.¹⁸

У међувремену окупатор је уз помоћ полиције и жандармерије у Београду и унутрашњости правио спискове за хапшење комуниста и напредних људи. Сазнавши за то, партијско руководство је издало директиву да сви чланови Партије буду на опрезу, а компромитовани да се повуку у илегалност. И у селима се осетила сила окупатора. Пронети су гласови да се припрема хапшење свих мушкараца. Многи младићи и из ових срезова су ноћима бежали од кућа и спавали у шумама. Са страхом су излазили на кулук код Немаца. Сеоске општинске управе саопштавале су на зборовима наредбе о разрезу артикала за немачку војску и о увођењу књиге вршаја за евидентирање и одузимање жита.

Преко жандара и полиције из срезова стизали су извештаји комесару унутрашњих послова Милану Аћимови-

¹⁸ Проглас ПК КПЈ за Србију од јула 1941. *Зборник*, том I, књ. I, стр.

ћу о незадовољству народа, о појединим састанцима и припремама за оружану борбу. Шеф немачког Управног штаба у Србији др Харолд Турнер упутио је Аћимовићу поверљиво наређење да, према ранијем договору, 22. јуна отпочне хапшење комуниста и учесника шпанског грађанског рата. У том наређењу је, уз остало, стајало:

»На основу последњих ратних догађаја молим да се одмах изврше, према ранијем споразуму са вама, хапшења свих водећих комуниста и да се нареди шефу полиције у Београду да још ноћас изврши хапшење, њему познатих комуниста. Ове особе треба затворити на Ади Циганлији. Доцније, треба како ове, тако и остале у земљи, спровести у концентрационе логоре, који ви према наређењу, има да организујете«.¹⁹

Такође, речено је да ће се такозваној српској полицији са овим циљем ставити на располагање потребно оружје из ратног плена и да ће у исто време о свему бити обавештене и немачке трупе, да интервенишу и помогну у случају потребе. На основу овога и даљих наређења проведених преко комесарске владе, банских управа и среских начелства, окупациона власт је покушала да елиминише све напредне људе у земљи и да на тај начин предупреди и спречи сваку помисао на отпор.

Комунисти Уба, Обреновца и Умке били су благовремено обавештени о припремама полиције и окупатора за њихово хапшење. Дошло је упозорење од Окружног комитета КПЈ Ваљево, а и од неких људи из начелства срезова. Рекли су да за немачког окупатора највећу опасност представљају комунисти.

Ипак срески начелник на Убу успео је да ухапси Чеду Тодоровића, дугогодишњег партизанског секретара ћелије и активисту Урсових синдиката, Славка Бихондића, члана КПЈ, Петра Ребавкића, активисту Урсових синдиката, Живорада Алексића, социјалисту и Мила Јоловића, да их спроведе у Ваљево и преда Немцима. Међутим, они су после неколико дана пуштени кућама на интервенцију председника општине и утицајних грађана Уба. Сви чланови партијског руководства избегли су хапшење и прешли у илегалност, у околна села и шуме.

¹⁹ *Зборник*, том I, књ. 1, стр. 341.

У Обреновцу је полицијски писар Цвеја Врељански обавестио Милорада Јовановића Свиленог да бежи и да обавести све који су на списку. О обавештавању комуниста у Забрежју Милан Марковић у својим сећањима на ратне дане, пише:

»Ми из Забрежја смо тих дана чешће контактирали са Обреновцем. Поподне, двадесет другог, пошао сам у Обреновац да видим шта има ново. Свратио сам кући код Радмиле Јовановић Кеке. Рекла ми је да се одмах вратим у Забрежје и да кажем друговима да беже и да су Пулајица и остали другови побегли данас. Вратио сам се кући и тек што сам дошао угледао сам једног жандара, не знам му име, а презивао се Гајић. Позвао ме и рекао ми: 'Ноћас ћемо доћи да хапсимо у Забрежју Драгана, Ивана и тебе, бежите!' Рекао сам му да за то нема разлога, а они нека дођу и нека хапсе. Наравно, побегли

²⁰ смо«.

Жандари су у ноћи 22/23. јуна нашли празне станове свих оних које су тражили. Драган Марковић је био обавештен и од свог школског друга да му прети опасност. Побегло је у шуму. Међутим, око поноћи вратио се кући да узме одећу и скривени материјал. Жандари су наишли по други пут да провере кућу, ухапсили га и одвели у обреновачки затвор. Саслушаван је и мучен да каже где су остали. Био је категоричан да ништа не зна. После пет дана успео је да побегне из затвора и да се прикључи осталим друговима у Великом Пољу.

Дана 21. и 22. јуна 1941. године у селу Златарићу одржано је саветовање Окружног комитета КПЈ Ваљево и представника среских партијских организација, односно комитета. Овом саветовању присуствовао је и Милош Минић, инструктор ПК КПЈ за Србију. Прорађивани су прогласи ЦК КПЈ од априла и маја 1941. године као и задаци које је поставио ПК КПЈ за Србију. За време саветовања преко радија су чули о нападу Немачке на СССР. Андрија Мазивићин вратио се са саветовања 23. јуна и пошто је знао да му прети опасност, није ни свраћао у Уб, већ је отишао у шуму и састао се са осталим друговима који су већ били избегли на терен. Обавестили су

²⁰ Изјава Милана Марковића, дата аутору.

га да су из Уба успели да избегну хапшење др Радоје Мијушковић (лекар) и Радован Мијушковић (адвокат). Познаник из среског начелства обавестио их је да су на списку за хапшење. Отишли су у свој родни крај (Кунак, Пјешивци, Никшић, Црна Гора) и од почетка се јавили у партизанске јединице.

Већ 24. јуна у Ваљево је стигао Филип Кљајић Фића, члан ПК КПЈ за Србију, са инструкцијама за формирање партизанског одреда. Сутрадан је одржан састанак Округног комитета, прораћен проглас ЦК КПЈ од 22. јуна и договорено формирање Ваљевског партизанског одреда. Одређен је и Штаб одреда. О томе је Андрија Мазинанин убрзо обавештен од секретара Округног комитета Милосава Милосављевића. Уз то је добио задатак да се убрза формирање Тамнавске партизанске чете. Договорен је и састав Команде чете.

Срески комитет КПЈ за срезове Обреновац и Умку одржао је у суботу, 28. јуна, саветовање на обреновачком гробљу, уз присуство свих чланова Среског комитета КПЈ и СКОЈ-а (осим Драгана Марковића), секретара партијских ћелија и једног броја искуснијих чланова КПЈ. Од жена је била присутна Љубинка Дикић, члан КПЈ, текстилна радница Фабрике трикотаже из Умке. На том скупу комуниста разговарало се о непосредним припремама за оружану борбу, о политичкој ситуацији у свету, Југославији и Србији. Истакнута је спремност комуниста да избегну хапшења. Чуле су се речи да је куцнуо час за оружје, за устанак, да су сви комунисти мобилисани од своје КПЈ и да су дужни да поведу народ у борбу. Љубинка Дикић је говорила:

- Имам и револвер, ако ми затраже легитимацију. Једва чекам да почнемо. Научила сам пуцати и ране превијати.

А Бора Марковић је говорио тихо, шапатам, да се разуме свака реч:

- Ради се о бити или не бити. Дошли су у нашу земљу, загосподарили. Срамота је пред историјом покорити се. Морамо кренути...²¹

²¹ Сећања Срба Јосиповића, Милана Марковића, Милосава Бојића и других.

Раде Тадић је дао практична упутства.

Ево шта о томе саветовању у својим записима каже Миљивоје Катић:

»У четвртак увече, 26. јуна, у присуству Миладина Петровића из Конатице одржали смо састанак партијске ћелије. Он нам је рекао да ће се у суботу у Обреновцу одржати најављени састанак и да на њега треба да пођу бар три члана наше ћелије, те одлучисмо да поћемо нас тројица - секретар чика Влаја, његов заменик Бошко Ивковић и ја.

Пешке смо ишли до Мале Моштанице, а одатле возом за Обреновац. Стигли смо око 7 сати ујутру. Свртали смо до Милосава Јовановића Пулајице, трговца, кога је Бошко добро познавао. Није га било. Неко нас је упутио на обреновачко гробље где ће се у 10 сати одржати састанак. Чика Влаја нам успут рече да ћемо Бошко и ја са још неким друговима чувати стражу, те нас, на путу за Забрежје, остави у једном шљивику да мотримо и уколико наиђу жандари или било каква униформисана лица да им јавимо.

Састанак је завршен око један сат по подне, те се нас тројица у 3 сата украсмо у воз и довезосмо до Мале Моштанице, одакле смо, опет, пешке продужили за Баћевац. Бошко упита чика Влају:

- Добро, бре, Влајко, зашто ми идосмо у Обреновац? Ти ћутиш, ништа не причаш? Као да ни о чему важном нисте разговарали, а видео сам да је на састанку било доста другова. Сигурно да нисте разговарали о ценама на обреновачкој пијаци.

- Е, моји другови - рече чика Влаја - доста смо причали и договарали се. Сада морамо да се покажемо на делу. Састанку су, поред нас комуниста из Посавине, присуствовала и два друга из вишег партијског руководства. Они су нас детаљно упознали са нападом Немачке на СССР и са прогласом ЦК КПЈ у вези са тим. На крају је одлучено да из сваке партијске ћелије поће по неки друг на партијско саветовање 1. јула на Космај, којом приликом треба да се формира партизански одред. Сутра ћемо одржати састанак ћелије, па ћемо одлучити ко ће од нас поћи - заврши чика Влаја.²²

²² Миљивоје Катић, 1941-1942. *У сведочењу учесника НОБ*, књ. 4, стр. 351.

САСТАВ КОМИТЕТА И ПАРТИЈСКИХ НЕЛИЈА

Крајем јуна 1941. године Срески комитет КПЈ Обреновац окупљао је око себе 86 чланова КПЈ и 90 чланова СКОЈ-а са подручја срезова Умка и Обреновац. Једна четвртина тог броја примљена је у Партију маја и јуна 1941. а један број је, тих ратних дана, упућен од стране партијске организације из Београда у родни крај.

Срески комитет КПЈ за Обреновац и Умку сачињавали су: Раде Тадић, секретар, Бора Кирић Борђевић, Србољуб Јосиповић, Драган Марковић и Миливоје Манић Албанта.

Ево прегледа партијских ћелија и чланова КПЈ у срезу Обреновац:

- Обреновац: Раде Тадић, Бора Еирић Борђевић, Миливоје Миле Манић Албанта, Милорад Јовановић Свиленци, Милосав Јовановић Пулајица, Богосав Пенчић, Станислав Адамовић, Боривоје Стојадиновић, Раја Поповић, Дара Поповић Тадић, Милорад Радовановић, Живко Јовановић Мило и Војин Андрић и кандидат за члана КПЈ Жика Столић.

- Забрежје: Иван Богдановић, секретар, Милан, Бора, Нада, Драган и Сава Марковић, Света Спиридоновић, Живан Иванчић, Милан и Живанка Сека Вићентијевић и Спасоје Бабић.

- Стублине: Србољуб Срба Јосип, секретар, Будимир Давидовић, Драгољуб, Миодраг и Раденко Ранковић, Радивој Јелић и Живојин Жоја Николић.

- Грабовац: Милутин Филимоновић, секретар, Чедомир Комановић, Милош Матијевић, Светозар Цвеја Филимоновић, Момчило Вукосављевић, Маринко Митровић, Божидар Беља Бурић, Слободан Синћелић, Душан Полексић, учитељ, Љубинко Антонић, Милосав Матић и Мира Лазић и кандидати за члана КПЈ Обренија Лазић и Јездимир Ракић.

- Трстеница: Милојко Калинчевић, секретар, Селимир Калинчевић и Иванко Карић.

- Орашац: Илија Гавриловић и Милорад Мушкатиновић.

- Вукићевица: Богдан Јаковљевић, студент и Милутин Аазић.
- Љубинићи: Милосав Павловић и Милосав Бојић.
- Звечка: Миливоје Мића Ковачевић и Драга Вуковић и кандидати за члана КПЈ Војислав Воја Поповић, Тика Вуковић и Вељко Поповић.
- Скела: Петар Глумчевић и Владислав Маркулић.
- Пироман: Милутин Ераковић.
- Уровци: Драгиша Александрић и кандидат за члана КПЈ Марио Бермановић, учитељ.

Партијска упоришта од симпатизера КПЈ постојала су у селима Јошева, Дрен, Милорци, Ратари, Кртинска, Лончаник, Брови и Пироман.

Срески комитет СКОЈ-а у Обреновцу су сачињавали Драгољуб Драган Марковић, који је у исто време био и секретар, Буда Давидовић, Раја Поповић и Милосав Бојић (члан овог омладинског руководства 1939. и 1940. године био је и Влада Лаушевић, студент).

За чланове СКОЈ-а утврђена су само нека имена:

- Обреновац: Милан Димитријевић, Живан Матић, Драган Благојевић, Љубомир Степић, Зора Благојевић, Јелена Јела Благојевић, Лепа Грујић, Вера Коцевић, Мила Ранђић, Момчило Муја Калајџић, Милисав Богдановић, Мира Нинковић и Света Радовановић.
- Забрежје: Лепосава Лепа Марковић, Драгица и Перка Вићентијевић, Лаза Белић и Нада Бабић.
- Л>убинић: Боривоје и Божидар Јовичић, Обрад Борђевић, Славко Бабић и Здравко Целе Симић.
- Орашац: Христивоје и Драгољуб Пуса Јовановић.
- Дрен: Милош Јосиповић, Добросав Младеновић, Драган Савић и Милена Јовичић.
- Грабовац: Богољуб Шулe Вукосављевић, Добринка Чолић, Бранимир Бабић, Продан Јеличић и Бранислав Јанић.
- Стублине: Живорад Рафаиловић, Радомир и Александар Грчић, Миодраг Борђевић и Милорад Симеуновић.
- Звечка: Продана Поповић, студент, Борђе и Војислав Воја Лазић и Слободан Чанић.
- Јошева: Војислав Тешић, трговачки помоћник, Тихомир Рајковић, Момчило Кузмановић, Драгиша Тешић и Радмила Милановић.

У Срезу Умка налазиле су се партијске ћелије и чланови КПЈ у следећим местима:

- Умка: Лзубинка и Јован Јоца Дикић, Милија Станојловић, Добривоје Пешић, Јосип Вицић и Сулејман Мујо Исламовић.

- Баћевац: Владислав Николић, радник, Милорад Мика Бурчић, земљорадник, Миливоје Катић, трговачки помоћник, Живорад Иконић, земљорадник, Бошко Ивковић, земљорадник и Радиша Јовановић, кројачки радник, а кандидати за члана КПЈ Милорад Бркић Ицин и Ажубомир Стевановић.

- Дражевац: Срећко Петровић, земљорадник, Драгољуб Ранковић, лимарски радник, Богдан Симић, кројачки радник, Радивоје Јеремић, земљорадник и Добривоје Цекић, земљорадник, а чланови СКОЈ-а: Живорад Мишић, Живојин Стојичевић и Бранислав Борђевић.

- Конатице: Миладин Петровић, студент, Бора Мандић, учитељ, Митар Радосављевић, столарски радник, Чедомир Максимовић, столарски радник и Живко Стевановић, благajник задруге, а чланови СКОЈ-а: Никола Мандић, Милорад Николић и Милован Алексић.

- Лесковац: Велимир Јеремић, студент медицине, Миливоје, Иван и Велимир Марковић, земљорадници.

- Вранић: Милисав Борић, абацијски радник.

У скоро свим селима овог Среза налазили су се симпатизери КПЈ, који су примали и растурали летке и прогласе Партије.

Зна се да су у још неким селима били формирани активности СКОЈ-а, али њихова имена нису утврђена.²³

Срески комитет КПЈ за срез тамнавски (Уб) био је у следећем саставу: Андрија Мазиванин (секретар), Светислав Пуја Пандуровић, Рајко Михаиловић, Предраг Тешић, Драган Раковић, Жикица Стефановић, Милан Михаиловић, и Ранко Марковић, а Срески комитет СКОЈ-а (Уб) у следећем саставу: Жикица Стефановић (секретар), Ранко Марковић, Милена Ситарница, Богољуб Танасијевић Боца, Милосав Павловић и Драган Ранковић.

²³ Подаци су прикупљени одмах после рата и објављени у књизи Александра Виторовића, публицисте, *Централна Србија' у НОБ*, Београд, 1967, стр. 28, 44. и 47. Бројно стање се односи на јули 1941. Али сада се први пут објављују имена чланова КПЈ.

Крајем јуна 1941. године у Тамнавском срезу био је 81 члан КПЈ и 86 чланова СКОЈ-а, и то:

- Уб: Милан Михаиловић, секретар, Рел.а Алексић, Чета Тодоровић, Славко Бихондић, Иван Миловановић, Боса Мушицки, Милена Ситарича, Војислав Алексић, Драгиша Јовановић, Алекса Поповић, Милан Марчетић, Богдан Велић, Љубица Ребавка Мaziњанин, Милош Марковић, Арагомир Јаковљевић, Добривоје Божић и чланови Среског повереништва КПЈ који су живели и радили у то време у Убу.

- Бањани: Јанко Кусуровић, секретар, Рајко Михаиловић, члан Среског комитета, земљорадник, Вељко Милановић, земљорадник, Јован Дражић, опанчарски радник, Нега Ненадовић, столарски радник, Влада Маринковић, пекарски радник, Жика Милошевић, земљорадник, Божа Бошковић и Велисав В. Буковчић, земљорадник.

- Кожуар: Павле Маринковић, секретар, Драган Максимовић, Десимир, Крстивоје и Драган Лукић - земљорадници.

- Таково: Витомир Кузмановић, Светислав Пуја Пандуровић, студент (члан Среског комитета), Владислав Павловић, Јанко Ивановић и Михаило Павловић - земљорадници.

- Каленић: Ратко Ранковић, секретар, земљорадник, Душан Даниловић, кројачки радник, Јудита Аларгић, текстилна радница, Раца Терзић, радник, Вићентије Перић, Живорад Јездимировић и Живко Јевремовић.

- Калиновац: Павле Петковић, секретар, питамац Војне академије, Живота Милићевић и Милорад Чобић - земљорадници.

- Стубленица: Миладин, Живорад и Богољуб Боца Танасијевић.

- Баталаге: Живорад Иконић, секретар, Живорад Тодоровић - Глушчевић, Милорад Јовановић Курјак, Милутин Мида Томић и Маринко Тодоровић - земљорадници.

- Лајковац: Никола Илић, секретар, пекар, Војислав Петровић, радник, Душан Зуровац, машиновођа, Ратко Вукадиновић, радник, Милева Косовац, учитељица, Никола Пажиновић, радник, Милорад Дубљевић, учитељ, Кристина Станковић, учитељица и Лепосава Вукојчић, учитељица.

- Совљак: Славољуб Миливојевић.
- Новаци: Драгомир Поповић и Славко Јовичић, учитељи.
- Зукве: Димитрије Атић, учитељ.
- Памбуковица: Драгослав Томић, ковач.
- Мали Борак: Недељко Михаиловић, Веселин Танасковић и Добривоје Стефановић.
- Рукладе: Александар Николић.
- Лисо-Поље: Радисав Богићевић.
- Трлић: Марко Бркић.
- Вукона: Војислав Белопавлић.

Осим ових партијских ћелија и чланова КПЈ, постојала су партијска упоришта састављена од симпатизера КПЈ у Бргулама, Радљеву, Чучугама, Брезовици, Трњацима и Шарбанима.

Партијске организације Лајковца и Баталаге биле су на вези Окружног комитета КПЈ Вањева, а партијска организација у Каленићу на вези Среског комитета КПЈ Обреновац, а пред сам рат Среског комитета КПЈ Уб.

У више места Тамнавског среза постојали су активисти СКОЈ-а:

- Уб: Бранко Милошевић, Александар Јовановић, Обрадин Малинић, Драгица и Даница Милићевић, Милица Ребавка, Мирослав Ситарца, Александар Трајковић Русо, Богосав Арсенијевић, Ленка Шукић, Милан Муњас, Игњат Атлић, Александар Станишић, Бора Паунковић, Данило Цикуша, Буда Марковић, Срба Танасић, Драгана Миловановић, Иван Милићевић, Л>убица Миловановић, Никола Савић, Зоран Влајковић, Жарко Селаковић, Живорад Јовановић, Софија Мушички и Веселин Танасковић Џин.

- Бањани: Фрања Звиршић, Радисав и Ранислав Михаиловић, Брана Кусуровић, Привислав Милановић и Златомир Урошевић.

- Таково: Драган и Миодраг Марковић Мија, Борисав и Миливоје Пандуровић и Деспот Живановић.

- Совљак: Воја Крстоношић, Милан Олбина, Божа Милосављевић, Мирослав Пантић, Владислав Филиповић и Милан Матић.

- Каленић: Живорад и Лазар Јездимировић, Адександар Неимаровић, Милорад и Мића Михаиловић и Жикица Неимаровић.

- Лајковац: Никола Николић, Момчило Радовановић, Миладин Илић, Љупче Павлов, Лзуба Петровић и други чија имена нису утврђена.

- Бргуле: Света и Властимир Петровић, Влада Ивановић и Драган Јовановић.

- Радуша: Здравко Негић, Цвеја и Златомир Божић, Милета Чанић и Борђе Гаврић.

- Кршна Глава: Радован Поповић.

- Стубленица: Бранко Танасијевић, секретар, Мијодраг Неговановић, Митар Продановић, Живка Дамљановић, Ангелина Петковић, Живан Лазић и Велимир Матић.

- Паљуге: Милосав и Љубомир Петровић.

- Чучуге: Бранко и Живорад Николић, Милета и Предраг Ашковић, Исаило Јовановић, Добросав Ковачевић и Андрија Павловић.

- Шарбани: Славко Јовић, Боривоје Јанковић, Света Бурђевић, Бранко Јовановић и Обрад Дукић.

- Црвена Јабuka: Верољуб Велимировић, Живорад Јездимировић, Милорад и Мића Михаиловић.

Сем ових организација СКОЈ-а, ностојали су и скојевски активи у Баталагама, Врелу, Новацима, Гуњевцу, Врховинама, Звиздару, Брезовици и Трлићу.²⁴

Када се анализирају припреме за оружану борбу у срезу Умка, на домаку Београда, где је била јака и организована окупаторска сила, полицијски апарат и све што се ставило у службу окупатору, сматра се да би боље било да је раније или бар тих дана формиран посебан Срески комитет КПЈ у Умци, који би још више омасовио организације Партије и СКОЈ-а и оперативније обављао задатке у организовању партизанске чете, односно батаљона. Срески комитет КПЈ Обреновца то је чинио за оба среза, али се није могло свуда стићи и све постићи...

²⁴ Подаци су прикупљени после рата по сећању секретара Комитета Андрије Мазињанина и једног броја чланова КПЈ из предратног периода. Први пут се овде објављују имена чланова КПЈ, кандидата и СКОЈ-а.